

Financování vysokoškolského vzdělání na principu přenesené ceny

Jaromír Tichý

Abstrakt

Príspevek se zabývá financováním terciárního vzdělávání prostřednictvím odloženého školného, systémem studentských úvěrů a rizikem úvěrového financování. Cílem příspěvku je vytvořit koncept financování vysokého školství pro ČR tak, aby bylo součástí systému veřejných a soukromých financí. Obsahem je návrh konceptu úvěrového financování terciárního vzdělávání včetně fází úvěrového boomu na období 24 let. V navrhovaném konceptu dochází k zadlužování studentů čerpáním úvěrů na studium. Objem úvěrů na studium je načítán, po dobu studia a nástupu absolventa do zaměstnání, do dosažení násobku průměrné mzdy. V navrhované koncepci dochází k plnému objemu splácení studentských úvěrů ve 13. roce od poskytnutí úvěru. Graficky je znázorněn deficit splácených prostředků ve výši 11,229 % oproti čerpaným úvěrům.

Klíčová slova

Odložené školné, studentský úvěr, úvěr na studium, financování vzdělávání, lidský kapitál, přenesená cena

Klasifikace JEL

I23, E24, H52

Úvod

Investice do vzdělání vyjadřují význam, který jednotlivec nebo daná společnost vzdělání přikládá. Dle výzkumů existuje pozitivní vztah mezi investicemi do vzdělání a ekonomickým růstem společnosti. Ve většině vyspělých zemí chtějí vlády zvýšit vzdělanostní úroveň obyvatel svého státu. V prohlášeních Rady Evropy se zdůrazňuje, že kvalita vzdělávání se má stát jedním z rozhodujících cílů všech druhů a typů škol a že kvalita vzdělávání musí být zajištěna ve všech oblastech vzdělávání. Byly provedeny mnohé studie, které se pokusily kvantifikovat míru

návratnosti investic do lidského kapitálu. Míra výnosu z investic do formálního vzdělání se pohybuje mezi 5–15% nárůstem mzdy za každý další rok. (Hartog, 2001) Podle Světové banky je míra výnosu z univerzitního vzdělání 10 %. (Mingat, 1996) Různé studie se snažily poukázat na závislost HDP na lidském kapitálu, i když nedospěly ke stejným výsledkům, tak se všechny snažily zdůraznit především důležitost rozvoje lidských zdrojů v ekonomice.

České vysoké školství trpí nedostatkem financí a nízkým tlakem na efektivitu poskytovaných vzdělávacích služeb projevující se v uplatnění absolventů na profesních trzích. Stávající systém přerozděluje finance podle počtu přijatých studentů, a ne podle kvality vzdělávacích služeb. Pokud by se zvýšila konkurence v oblasti terciárního vzdělávání, zvyšovala by se kvalita jeho poskytovatelů a přidělované finanční prostředky by plynuly jen k těm, kteří poskytují hodnotné vzdělání. Je zřejmé, že rozvoj systému vzdělávání a financování vzdělávání musí počítat také se zapojením soukromých zdrojů, jako zdrojů investičních. Právě fakt, že vysokoškolské vzdělání přináší studentům v budoucnu vysokou soukromou míru návratnosti, je argumentem, proč přesunout více tíhu financování VŠ vzdělávání ze státního rozpočtu z peněz daňových poplatníků na studenty, potažmo absolventy vysokých škol. Hlavními důvody reformy financování vzdělání je vyvolat zájem vzdělávací instituce na dlouhodobé uplatnitelnosti absolventa. Dále vyvolat snahu vysokých škol získávat nejlepší studenty a produkovat nejlepší absolventy. Chybí také systém motivace studentů.

Cílem příspěvku je vytvořit koncept financování vysokého školství pro ČR tak, aby bylo součástí systému veřejných financí a soukromých financí pro překonání nedostatku finančních prostředků a ke zvýšení kvality vysokoškolského vzdělání.

Existují bohaté prameny a zdroje, věnující se problematice financování vzdělání. V ČR se touto problematikou zabýval expert Institutu pro sociální a ekonomické analýzy (ISEA) Petr Matějů (2010) s týmem spolupracovníků. Jeden z prvních pokusů o zavedení školného na českých vysokých školách podnikli v letech 2000 až 2002 Walter Bartoš a Petr Matějů. Navrhované školné bylo pojímáno jako studentova investice do jeho vlastní budoucnosti (investice do vzdělání). Úvěry na školné by realizovaly finanční instituce a splácení školného mělo být odloženo do doby, kdy příjmy absolventa překročí průměrný příjem. Při zpracovávání tématu se dá opřít o klasické práce (Baar, 2003; Palacios, 2002). Od roku 1996 každoročně vychází publikace Education at a Glance (dále jen EaG), kde jsou zveřejněny indikátory, které se dotýkají oblasti vzdělávání. Problematice financování vzdělání se věnují i výstupy ISEA; Národní program rozvoje vzdělávání v České republice: Bílá kniha (MŠMT, 2001); každoroční analýzy a zprávy ČSÚ o HDP. Společným rysem systémů financování terciárního vzdělání založeného na podílu investora na budoucím příjmu studenta a jejich modifikací je umožnění

přístupu ke kvalitnímu a prestižnímu vzdělání nezávisle na výchozí majetkové či společenské pozici uchazeče. Tyto systémy vytvářejí zainteresovanost vysokých škol na dlouhodobé uplatnitelnosti jejich absolventů na profesních trzích. Buduje se tak trh terciárního vzdělávání, kde funguje informovanost, konkurence, rovnost přístupu ke vzdělání (distribuční rovnost). (Barr, 2003).

1 Metoda zpracování

V příspěvku je vytvářen abstraktní model financování vysokoškolského vzdělávání v ČR. Pro vytvoření koncepce úvěrového financování vysokoškolského vzdělávání je nutné odhadnout mnoho proměnných. Koncept ve své obecnosti a názornosti předpokládá některá omezení, jež by na něj měla většinou negativní dopad. V konceptu není uvažováno s inflací, není uvažováno s úrokovou sazbou a její velikostí. V koncepci také nejsou uvažovány případy, které by ji zefektivnily nebo na ni měly pozitivní, či negativní vliv. Není počítáno s „nestandardním“ chováním studentů. Student je pro potřeby konceptu definován v ideální podobě – studuje standardní dobu, použije studentskou půjčku, dosáhne stanovené mzdy na trhu práce a začíná splácet v očekávaném okamžiku definovanou částku.

Uveden je zde zjednodušený názorný koncept úvěrového financování terciárního vzdělávání na období 24 let, tabulka zdrojových dat a grafická interpretace komentovaných hodnot. Jsou zmíněny fáze a nebezpečí úvěrového boomu ve vztahu k úvěrovému financování vzdělávání. Při zpracování jsou použity metody charakteristiky, trendové analýzy, syntézy a následné dedukce a hodnocení modelovaných hodnot.

2 Úvěrové financování vysokoškolského vzdělávání

Funkční systém financování vysokoškolského vzdělávání by měl snižovat nespravedlnosti v oblasti alokace veřejných financí při financování různých typů vysokých škol a optimalizovat veřejné náklady na řízení a správu systému. Výše spoluúčasti soukromého sektoru na úvěrovém financování vysokoškolského vzdělávání by neměla odrazovat potenciální uchazeče o studium, a neměla by nastolovat riziko osobní nesolventnosti uchazeče. Ve správně nastaveném systému přenesené ceny neplatí za studium student, ale v praxi úspěšný absolvent. Úvěrové financování vysokoškolského vzdělávání v systému přenesené ceny dává šanci na vzdělání uchazečům, kteří nemají rodinnou finanční podporu. Vytvářený model financování vysokoškolského vzdělávání by měl vyvolávat efekty na straně studenta i vysoké školy. Systém úvěrového financování přenesené ceny zvýší zainteresovanost studenta na studiu (kvalita, délka ad.), a systém

přenesené ceny úvěrového financování by měl zvýšit zainteresovanost vysoké školy na poskytovaném vzdělávání (kvalita procesu a výstupu vzdělávání). Mělo by se snížit (nebo zůstat na současné úrovni) množství finančních prostředků z veřejného sektoru na financování terciárního vzdělávání. Pokles veřejných finančních prostředků by měl být dorovnán a navýšen (nebo jen navýšen) soukromými (úvěrovými) finančními prostředky. Nemělo by dojít jen k suplování veřejných finančních prostředků alokovaných do terciárního vzdělávání soukromými. Předpokladem funkčnosti koncepce je správné vybalancování nastavení poplatků, splátek a hranic příjmů pro splácení. Důležitým prvkem systému financování terciárního vzdělávání je zdroj financování počátečního objemu finančních prostředků pro fond úvěrového financování vysokoškolského vzdělávání, který by neměl podléhat politické závislosti a neměl by být řízen soukromou společností vytvořenou pro realizaci zisku.

3 Návrh konceptu úvěrového financování terciárního vzdělávání

Koncepce úvěrového financování terciárního vzdělávání na období 24 let od zpřístupnění úvěrových produktů zaměřených na studenty a povinnosti platit odložené školné formou přenesené ceny. Princip odloženého školného znamená, že student neplatí nic, platí až úspěšný absolvent. „Student po absolvování vysoké školy (absolvent) odvádí ze svého příjmu, pokud přesáhne určitou hranici (jedno, či více násobku statisticky vyčíslené průměrné mzdy) určitou částku (např. 3–5 % z dosaženého příjmu) buď po předem stanovenou dobu (10–15 let) čímž je závazek vyrovnán bez ohledu na to, kolik a kdy bylo reálně zapláceno), nebo do vyrovnání úročeného či neúročeného závazku (spláceného částkou 5–10 % z dosaženého příjmu).“ (Valenčík, 2005) V konceptu by nemělo dojít jen k nahrazení veřejných finančních prostředků alokovaných do terciárního vzdělávání soukromými, ale k vytvoření podílu soukromých a veřejných zdrojů financování v celkovém navýšení financování terciárního vzdělávání.

Tabulka č. 1 Vývoj čerpání a splácení úvěrů na terciární vzdělání v ČR (v Kč)

Rok	Počet studentů (1,5% růst)	% základního normativu (v Kč)	Výše ročních úvěrů na studium	Objem úvěrů po 5 letech studiu	Velikost splátky = normativu	Výše nesplacených úvěrů na vzdělání
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.
1	400 583	24 325	9 744 181 475	9 744 181 475	0	9 744 181 475
2	406 592	24 325	9 890 344 197	19 634 525 672	0	19 634 525 672
3	412 691	24 325	10 038 699 360	29 673 225 032	0	29 673 225 032
4	418 881	24 325	10 189 279 850	39 862 504 883	0	39 862 504 883
5	425 164	24 325	10 342 119 048	50 204 623 931	0	50 204 623 931
6	431 542	24 325	10 497 250 834	50 957 693 290	0	60 701 874 765
7	438 015	24 325	10 654 709 596	51 722 058 689	0	71 356 584 361
8	444 585	24 325	10 814 530 240	52 497 889 570	0	82 171 114 602
9	451 254	24 325	10 976 748 194	53 285 357 913	9 744 181 475	83 403 681 321
10	458 023	24 325	11 141 399 417	54 084 638 282	19 634 525 672	84 654 736 541
11	464 893	24 325	11 308 520 408	54 895 907 856	29 673 225 032	85 924 557 589
12	471 866	24 325	11 478 148 214	55 719 346 474	39 862 504 883	87 213 425 953
13	478 944	24 325	11 650 320 438	56 555 136 671	50 204 623 931	88 521 627 342
14	486 128	24 325	11 825 075 244	57 403 463 721	50 957 693 290	89 849 451 752
15	493 420	24 325	12 002 451 373	58 264 515 677	51 722 058 689	91 197 193 528
16	500 822	24 325	12 182 488 143	59 138 483 412	52 497 889 570	92 565 151 431
17	508 334	24 325	12 365 225 465	60 025 560 663	53 285 357 913	93 953 628 703
18	515 959	24 325	12 550 703 847	60 925 944 073	54 084 638 282	95 362 933 133
19	523 698	24 325	12 738 964 405	61 839 833 234	54 895 907 856	96 793 377 130
20	531 554	24 325	12 930 048 871	62 767 430 733	55 719 346 474	98 245 277 787
21	539 527	24 325	13 123 999 604	63 708 942 194	56 555 136 671	99 718 956 954
22	547 620	24 325	13 320 859 598	64 664 576 327	57 403 463 721	101 214 741 308
23	555 834	24 325	13 520 672 492	65 634 544 972	58 264 515 677	102 732 962 428
24	564 172	24 325	13 723 482 580	66 619 063 146	59 138 483 412	104 273 956 864

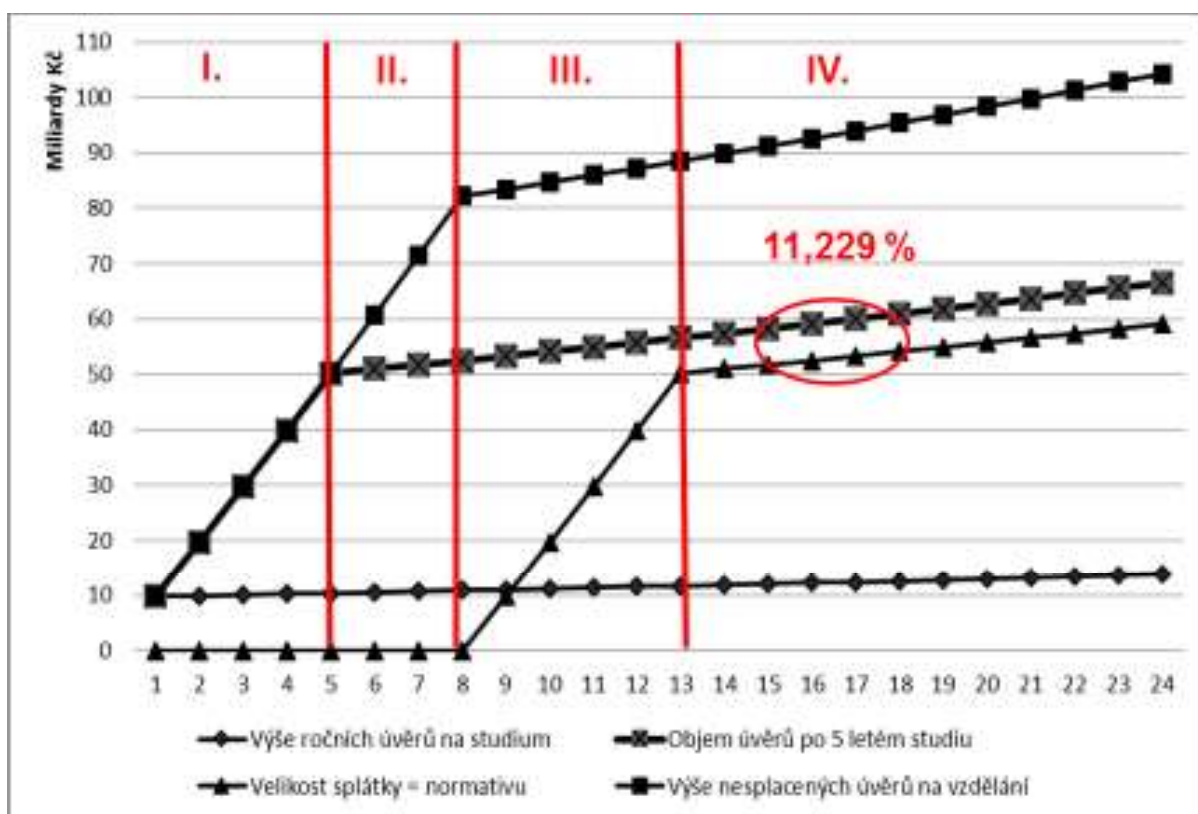
Zdroj: Vlastní výpočty a konstrukce, vstupní hodnoty: Valenčík, 2005, s. 7-10; MŠMT ČR, 2011; ČSÚ, 2012.

Pro konstrukci koncepce úvěrového financování terciárního vzdělávání je použita výše normativu z prvních tří sledovaných akademických roků. Tento normativ (34 325 Kč), (MŠMT, 2011) je rozdělen na přibližně 70% podíl financování pomocí úvěru na vzdělávání a 30% podíl soukromých (rodinných) prostředků studenta. Závazek každého studenta je tedy 24 325 Kč ročně (viz sloupec II. v tab. 1) po dobu 5 let.

V koncepci (tab. 1 a obr. 1) bude docházet k zadlužování studentů, jejichž počet je meziročně navyšován o odhadovanou výši 1,5 % (viz sloupec I. v tab. 1). Určení míry růstu počtu studentů (1,5 %) je problematické, historická data vývoje počtu studentů mají v období let 2007–2011 rostoucí tendenci a v roce 2012–2018 dochází ke snižování počtu studentů. (ČSÚ, 2011) Výše ročních úvěrů na studium (viz sloupec III. v tab. 1) je vypočítána jako násobek počtu studentů a procento základního normativu (sloupec I. x sloupec II.). Adekvátně

se tedy navyšuje s růstem počtu studentů na vysokých školách. Všeobecně je předpokládáno, že zavedení školného s možností využití studentských úvěrů zlikviduje bariéry přístupu ke vzdělání plynoucí z majetkových poměrů sociálních skupin společnosti. Takovýto systém by garantoval tzv. sociální prostupnost. Ve sloupci Objem úvěrů po 5 letém studiu (viz sloupec IV. v tab. 1) je načítána Výše ročních úvěrů na studium (sloupec III. v tab. 1) po dobu studia, od prvního ročníku bakalářského studia (1. až 3. rok), po druhý rok magisterského studia (4. až 5. rok). Po období 5 let studia a nástupu absolventa do zaměstnání, nebo zahájení své výdělečné činnosti je ještě počítáno s obdobím 3 let, potřebným k dosažení násobku průměrné mzdy, jako spouštěče splácení závazku absolventa. Tříleté období by mělo být dostatečným, vzhledem k výši nástupních platů absolventů. Během této doby (5. až 8. rok) již Objem úvěrů po 5 letém studiu roste výrazně pomaleji vlivem odečítání částky o první absolventské ročníky. Fáze splácení úvěrového boomeru může být rozprostřena do desítek let. V případě odloženého školného by se mohlo jednat o předem stanovenou dobu (10–15 let).

Obrázek č. 1 Model vývoje čerpání a splácení úvěrů na terciární vzdělání v ČR

Zdroj: Vlastní konstrukce, vstupní hodnoty viz tab. 1.

Sloupec V. Velikost splátky = normativu je vypočítán načítáním prvních absolventských splátek výše ročních úvěrů na studium po jejich 5 letém čerpání a 3 letém odkladu pro získání

potřebné výše příjmu. Sloupec VI. Výše nesplacených úvěrů na vzdělání je vypočítána načítáním Výše ročních úvěrů na studium ve stejné výši jako Objem úvěrů po 5 letém studiu do 5 let od spuštění čerpání úvěru. Následující 3 roky, než absolvent dosáhne výše příjmu, která započne splácení, pokračuje načítání Výše ročních úvěrů na studium, než „Výše nesplacených úvěrů na vzdělání“ přesáhne 82 mld. Kč (v 8. roce). Od 8. roku Výše nesplacených úvěrů na vzdělání roste výrazně pomaleji vlivem odečítání částky splátky prvních ročníků absolventů (ve stejné výši jako Výše ročních úvěrů na studium v 1. roce) od Výše ročních úvěrů na studium v 9. roce.

3.1 Koncept úvěrového financování terciárního vzdělávání

V navržené koncepci financování jsou uvedeny čtyři časové fáze úvěrového boomu ve vztahu k úvěrovému financování vzdělávání a splácení formou přenesené ceny. Fáze I., do 5 let (1. až 5. rok) od začátku studia jedná se čistě o investiční fázi (čerpání úvěrů na studium), kdy nedochází ke splácení. Fáze II., do 8 let (5. až 8. rok), doba potřebná k dosažení dvojnásobku průměrné mzdy, po 5 letech odchází absolventi a nastupují noví studenti (zpomalení vývoje „objemu úvěrů po 5 letém studiu“) „výše nesplacených úvěrů na vzdělání“ roste, pokračuje o plné ročníky, dále pokračuje čistě investiční fáze. Fáze III., do 13 let, (8. až 13. rok), ve 13. roce od poskytnutí úvěru dochází k plnému objemu splácení studentských úvěrů, „výše nesplacených úvěrů na vzdělání“ roste jen o přírůstky studentů, „velikost splátky“ narůstá (absolventi dosahují hranice splátek), jedná se o přírůstkovou investiční fázi s navyšováním splátek. Fáze IV., po 13. roce „výše nesplacených úvěrů na vzdělání“ roste jen o přírůstky studentů, „velikost splátky“ narůstá o přírůstky absolventů dosahujících hranici splátek, jedná se o přírůstkovou investiční fázi s přírůstkovým navyšováním splátek. V navrhovaném konceptu dochází k zadlužování studentů čerpáním úvěrů na studium. Objem úvěrů na studium je načítán, po dobu studia a nástupu absolventa do zaměstnání, do dosažení násobku průměrné mzdy. V uvedené koncepci dochází k plnému objemu splácení studentských úvěrů ve 13. roce od poskytnutí úvěru. Graficky je znázorněn deficit splácených prostředků ve výši 11,229 % oproti čerpaným úvěrům. Právě splácení výše roční splátky formou přenesené ceny by mělo zajistit efektivitu systému v návratu vyšší částky ve splátkách studentského dluhu, než bylo investováno během studia.

Závěr

V příspěvku jsou zdůrazněny aktuální tendence a jejich možné vlivy na financování vysokého školství. Práce se zabývá především soukromým financováním vzdělání. Důraz je kladen na zvýšení soukromého podílu na financování vysokého školství, ale též snahou o vytvoření konkurenčně zdravě fungujícího systému vysokých škol (na všech jejich úrovních), který by se přiblížil celosvětovému modelu terciárního vzdělávání.

V současné době systém v oblasti veřejného terciárního školství v ČR funguje velmi neefektivně. Každý občan platí do systému finanční příspěvky bez ohledu na to, zda a jaké vzdělávací služby mu byly poskytnuty a v jaké kvalitě. Poskytovatel také dostává finanční prostředky bez ohledu na to, v jaké kvalitě vzdělávací služby odvedl. Zavedením školného by bylo možné do systému získat dodatečné a možná dostatečné finanční prostředky a otevřít tak vysoké školy většímu počtu posluchačů a zároveň zvýšit kvalitu vzdělávacího procesu a potenciál absolventů k uplatnění na trhu práce (efektivitu vzdělávání).

V ČR doposud uplatňovaný bezplatný systém terciárního vzdělávání na veřejných školách se v porovnání s ostatními systémy jeví jako systém znemožňující vysokým školám jejich další rozvoj (kvantitativní i kvalitativní) a je tak překážkou efektivního fungování celého vysokého školství. Plošné zavedení finanční spoluúčasti studentů na nákladech na vzdělání představuje v České republice zásadní změnu celého systému financování vysokoškolského vzdělávání. Omezením ke změně systému financování je přetrvávající názor, že zavedením finanční spoluúčasti dojde k selekci studentů z nízkopříjmových rodin. Zkušenosti zahraničních modelů uplatňujících školné jsou opačné.

Cílem příspěvku bylo vytvořit koncept financování vysokého školství pro ČR tak, aby bylo součástí systému veřejných financí a soukromých financí. Cíl příspěvku byl splněn. Předložený koncept financování terciárního vzdělávání by měl sjednotit výchozí podmínky veřejných a soukromých vysokých škol v ČR. Koncept by měl částečně řešit problematiku nedostatku veřejných financí a snížit veřejné výdaje na vysokoškolské vzdělávání v ČR zapojením dodatečného soukromého financování. Ze sociálního hlediska by mělo dojít ke zlepšení podmínek přístupu uchazeče k terciárnímu vzdělání a odstranění majetkových bariér. Koncept splácení formou přenesené ceny je zaměřen na přístup poskytovatele vzdělávání (vysokou školu) ke kvalitě poskytovaného vzdělávání. Ve všech těchto oblastech se projevují pozitivní efekty zavedení odloženého školného a jeho splácení formou přenesené ceny.

Domnívám se, že v současné ekonomice je trendem „bohatnutí bohatých a chudnutí chudých“. Na vzdělání je nazíráno jako na soukromý statek s vysokými pozitivními

externalitami. Měly by být vytvořeny rovné příležitosti ke vzdělání v tom, že: budou odstraněny informační bariéry, nebudou mít vliv majetkové poměry na možnost studia, bude snížena možnost investování do společenské pozice a bude zamezeno projevům klientelismu, jánabráchismu, korupce, bude podpořeno investování soukromých prostředků do rozvoje schopností (vyzrálý kapitálový trh v oblasti podpory studia formou cílených sociálních stipendií, studentských půjček, studijních grantů).

Vytvořit ideální model financování českého školství není snadné. Využít lze zkušeností a dat z jednotlivých zemí, jejichž systémy financování vzdělání jsou funkční a úspěšné. V první řadě je však zapotřebí konsensus v politické sféře v otázkách koncepce terciárního školství. „Neexistuje dostatečná míra porozumění základním hodnotám, principům a směrům dlouhodobého rozvoje vzdělávacího systému. Klíčoví aktéři ve vzdělávání základní východiska nesdílejí, což má zásadní negativní dopady na akceschopnost při prosazování změn na všech úrovních. Zvážit lze také zdolání etického problému, např. v depolitizaci vzdělávací soustavy.“ (MŠMT, 2017) Vhodné je provést důslednou analýzu stávajících studií (např. OECD) a zahraničních zkušeností a reálnost aplikace na české sociálně hospodářské, politické a vzdělávací podmínky. Jedním z rozhodujících faktorů zavedení funkční přenesené ceny je míra případného zneužívání toho systému (etická úroveň společnosti). Nulová úroková sazba na studentské úvěry (100% dotace úroku) je lákavá pro využití maximální částky úvěru, navíc i těmi, co to nepotřebují, existuje také možnost alternativního využití (zneužití pro jiné investice). Všichni si nadšeně půjčují „levné“ peníze na dlouhou dobu, v některých případech s vidinou možnosti nesplacení svého studentského úvěru. „Levné úvěry by tak využívali zejména bohatší, kterým by stát – v tomto případě chudí – dotoval úroky.“ (Valenčík, 2006) Při nevhodně nastavených parametrech iniciace splácení může docházet k vyhýbání se dlužníka splácení. Pokud by za úvěry ručil stát (vláda), banky by toho zneužívaly pro přenos úvěrových rizik. Dotace úroku zlevňují úvěr a mohou ohrožovat kvalitu vzdělávání, univerzity mohou nahradit kvalitu kvantitou absolventů. Univerzity mohou zvyšovat ceny a snižovat tím míru nesplacení přenesené ceny.

Literatura

- [1] BARR, Nicholas. *Financing Higher Education: Comparing the Options*. LSE, London, 2003. Dostupné na [www](http://econ.lse.ac.uk/staff/nb/barr_HE_option030610.pdf): <http://econ.lse.ac.uk/staff/nb/barr_HE_option030610.pdf>
- [2] ČSÚ. Veřejná databáze. *Počty žáků a studentů podle úrovně vzdělávání*. [online]. © Český statistický úřad, 2012. [cit. 2019-03-20]. Dostupné z: http://vdb.czso.cz/vdbvo/tabparam.jsp?voa=tabulka&cislatab=VZD0020UU&&kapitola_id=17
- [3] ČSÚ. *Vysokoškolské vzdělávání – veřejné a soukromé vysoké školy celkem*. [online]. © Český statistický úřad, 7. 2. 2018. [cit. 2019-02-26] Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=VZD13e&z=T&f=TABULKA&skupId=1127&katalog=all&pvo=VZD13e#w>
- [4] HARTOG, Joop. On Human Capital and Individual Capabilities. *Review of Income and Wealth, International Association for Research in Income and Wealth*, vol. 47(4), pages 515–540, December 2001. Universiteit van Amsterdam, FFE.
- [5] MATĚJŮ, Petr, Jana STRAKOVÁ, Arnošt VESELÝ. *Nerovnosti ve vzdělávání: od měření k řešení*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (Slon) 2010, 495 s. Studie (Sociologické nakladatelství), 63. sv. ISBN 978-807-4190-322.
- [6] MINGAT, Alain and Jee-Peng TAN. *The full social returns to education: Estimates based on countries' economic growth performance*. [online]. World Bank, 1996-09-30 [cit. 2019-02-16]. Dostupné z: <http://documents.worldbank.org/curated/en/949711468740209672/The-full-social-returns-to-education-estimates-based-on-countries-economic-growth-performance>
- [7] MŠMT. *Koeficienty ekonomické náročnosti*. Praha: MŠMT, 2011. [cit. 2019-03-20]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/vysoke-skolstvi/koeficienty-ekonomicke-narocnosti>
- [8] MŠMT. Národní program rozvoje vzdělání v České republice: Bílá kniha. Praha: Tauris, 2001. 98 s. ISBN 80-211-0372-8.
- [9] MŠMT: Odbor analyticko-statistický. *Rozpis rozpočtu vysokých škol na rok 2011*. [online] © 2013–2018 MŠMT [cit. 2019-01-26]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/vysoke-skolstvi/rozpis-rozpocet-vysokych-skol-na-rok-2011>
- [10] MŠMT. *Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2020*. [online]. © 2013–2018 MŠMT [cit. 2019-05-06]. 2017. Dostupné z: http://www.msmt.cz/uploads/Strategie_2020_web.pdf
- [11] PALACIOS, Miguel. *Human Capital Contracts: „Equity-like” Instruments for Financing Higher Education*. Policy Analysis. [online] Cato Institute [cit. 2019-03-07]. 2002-12-16. No. 462, 13 p. Dostupné z: <https://object.cato.org/sites/cato.org/files/pubs/pdf/pa462.pdf>
- [12] VALENČÍK, Radim. Sociální a ekonomická rizika špatného školného. [online]. [cit. 2019-03-11]. *MARATHON* číslo 67 (3/2006). ISSN 1211-8591. Dostupné z: http://www.valencik.cz/marathon/06/mar0603.htm#_Toc134664243

- [13] VALENČÍK, Radim a kol. Efektivnost investování do lidského kapitálu. In: *Sborník z 8. ročníku mezinárodní vědecké konference 20–21. září 2005: Lidský kapitál a investice do vzdělání*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, o.p.s., 2005. ISBN 80-86754-50-2.

Kontakt

Ing. Mgr. Jaromír Tichý, MBA
Vysoká škola finanční a správní, a.s.
Estonská 500
101 00 Praha 10
Česká republika
6442@mail.vsfs.cz